

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

С.В. Онищенко, кандидат економічних наук.

Ю.С. Грінченко.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

© Онищенко С.В., 2017.

© Грінченко Ю.С., 2017.

Стаття отримана редакцією 12.12.2017 р.

Вступ. Сучасний період розвитку української державності сприяє актуалізації питання бюджетної децентралізації, оскільки саме вона є однією з ключових умов ефективної діяльності органів місцевої влади. Проблема оптимального перерозподілу повноважень і бюджетних ресурсів між центральними та місцевими органами влади й самоврядування є однією з найактуальніших у контексті підвищення ефективності бюджетної системи України.

Раціонально побудована та збалансована система бюджетних відносин є запорукою дієвості соціально-економічної політики держави, адже від адекватного забезпечення перерозподілу значних фінансових ресурсів і гнучкості способів їхнього використання значною мірою залежить стабільність економічного розвитку країни. Так, з досвіду зарубіжних країн можна перейняти деякі особливості розвитку сфери бюджетних відносин. Ефективна система організації публічних фінансів є основою забезпечення розвитку національної економіки. Особливу увагу привертають до себе відносини у бюджетній сфері між державним бюджетом і місцевими бюджетами.

Огляд останніх джерел досліджень та публікацій. Дослідженням цієї теми займалися такі видатні зарубіжні вчені: Л. Бальцеревич, Ш. Бланкарт, Дж. Б'юкенен, Ф. Вагнер, Д. Рікардно, П. Самуельсон, Дж. Стігліц та інші. Аналізуючи праці зарубіжних науковців, можна дійти висновку, що стабільна бюджетна система є необхідною складовою розвиненої і процвітаючої країни.

Серед найвагоміших напрацювань у сфері бюджетної децентралізації вирізняються фундаментальні праці таких учених, як О. Бориславська [2], О. Василик, Г. Возняк [4], І. Волохова [5], О. Кириленко [7], Н. Криштоф [8], О. Лисенко [10], Л. Лисяк [11], І. Луніна [12], В. Федосов, С. Юрій. Вітчизняні економісти на сьогодні визначають безліч проблем у бюджетній системі України, виділяючи необхідність реформування міжбюджетних відносин нашої держави, але не розв'язаною залишається проблема розмежування повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування.

Основний матеріал і результати. Концепція бюджетної децентралізації як фундаментальний принцип управління постійно трансформується та вдосконалюється відповідно до вимог кожного історичного періоду й особливостей окремих держав. Проблема децентралізації влади завжди залишається актуальною, насамперед за умов розвитку самостійності базових територіальних громад у всьому світі. Із часом дослідження із цього питання стають фрагментарними.

В Україні децентралізація бюджетних відносин проходить разом із загальною децентралізацією публічної влади і є показником рівня демократичності й компетентності публічної адміністрації; адекватності політичної системи до суспільних очікувань; рівня довіри до місцевих органів влади та рівня сприйняття державною владою потреб суспільства в цілому й окремих громадян зокрема; якості контролю у публічній сфері та відповідальності; зрештою, вона є оцінкою адекватності системи публічної адміністрації України та територіального устрою держави [16].

Визначальним чинником для розподілу функцій між бюджетами всіх наявних у країні рівнів є державний устрій. Залежно від форми державного устрою можна виокремити три моделі організації місцевих фінансів у зарубіжних країнах:

- місцеві фінанси федеративних держав (представниками яких є Федеративна Республіка Німеччина, Австрія, Бельгія);
- місцеві фінанси унітарних держав (переважна більшість країн Європи, в т.ч. Україна, Польща, Словаччина);

- місцеві фінанси регіоналізованих держав (Італія, Іспанія).

Загальні риси міжбюджетних відносин різних форм державного устрою можна переглянути в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика форм державного устрою

Вид державного устрою	Місьцеве самоврядування	Роздільне правління	Законодавча база
Федерація	Так, федеральні одиниці мають дієві повноваження з прийняття рішень у межах компетенції, власні політичні інституції (органи), адміністрацію, фінанси, федеральні одиниці мають інституції, подібні до державних органів	Так, федеральні одиниці представлені у центральних інституціях, зокрема у другій палаті парламенту	Високий рівень правового захисту (Конституція)
Унітарна держава (повна децентралізація)	Так, децентралізовані одиниці мають дієві повноваження з прийняття рішень у межах компетенції, власні політичні інституції (органи)	Ні, спеціальне представництво не вимагається	Можливість як низького, так і високого рівня правового захисту (Статут (закон) чи акти вищої юридичної сили)
Унітарна держава (деконцентрація)	Немає дієвих повноважень з прийняття рішень, деконцентровані інституції (територіальні підрозділи) діють від імені центрального уряду (органу влади)	Ні	Загальнонизький рівень правового захисту (підзаконні акти чи акти вищої юридичної сили)

Джерело: [2, с. 106]

У федеративних країнах, які характеризуються наявністю додаткової ланки в бюджетній системі (бюджетів членів федерації), розподіл функцій між ланками бюджетної системи виражений сильніше, ніж в унітарних державах. Бюджети членів федерації несуть більше відповідальності за фінансування соціально-економічного розвитку регіонів країни (суб'єктів федерації). У таких країнах організація міжбюджетних відносин, як правило, відповідає моделі бюджетного федералізму, котра у свою чергу може бути представлена двома типами – децентралізованим (конкурентним) та кооперативним [16].

Досліджуючи теорію бюджетного федералізму, яка базується на принципах фінансової децентралізації системи розподілу функцій та повноважень, уперше на законодавчому рівні поняття «децентралізація» було закріплено у Франції в XVIII ст. Вона передбачала поділ адміністративних прав на ті, що належать виключно до компетенції держави, та ті, котрі надаються громаді шляхом делегування. Політичні діячі Франції в XIX ст. під децентралізацією розуміли розширення компетенцій місцевих адміністративних органів, котрі діють у межах своєї компетенції самостійно та незалежно від центральної влади. У середині XIX ст. німецький економіст К. Умпфенбах висловлював думку, що місцеві інтереси краще можуть бути оцінені на місцях, ніж центральною владою, яка задовольняє останні за вищу ціну, ніж при забезпеченні їх місцевою владою [9, с. 13]. Аналогічні погляди поділяв російський фінансист Д. Боголепов «окрім тих функцій, що держава виконує, як єдине ціле, існує ряд проблем, котрі не мають загальнодержавного значення, проте є важливими для окремих територій». З одного боку, задовольнити дані інтереси держава не в змозі, а з другого боку – на місцях краще поінформовані щодо потреб та вподобань населення, тому передача окремих функцій держави на локальний рівень зможе задовольнити інтереси жителів окремих територій [6].

У кінці 30-х років XXI століття англійський політолог Г. Ласкі, вивчаючи досвід США, Німеччини, Австралії та Канади, дійшов висновку, що епоха федералізму закінчилась, оскільки досліджувані ним країни вже не відповідають економічним та політичним потребам майбутнього. Проте й через 70 років вони успішно функціонують. Це пояснює той факт, що федералізм у цілому, (чи як мінімум делегування повноважень центрального уряду органам місцевого самоврядування) стає все актуальнішим у різних частинах світу.

Децентралізована модель бюджетного федералізму дозволяє забезпечити максимальну фіскальну автономію регіональних і місцевих бюджетів за рахунок надання місцевим органам влади широких прав у сфері оподаткування, а також у здійсненні запозичень на фінансовому ринку [15]. Характерним представником такої моделі є США. Кооперативна модель бюджетного федералізму поширеніша та спрямована на забезпечення територіальної справедливості. Вона застосовується у різноманітних формах і, на відміну від децентралізованого типу, характеризується сильними зв'язками між рівнями бюджетної системи.

Для більшості країн з унітарним державним устроєм характернішою є модель бюджетного унітаризму, за якої суб'єктами міжбюджетних відносин є центральні органи й органи місцевого самоврядування [16]. За такої організації центральні органи влади здійснюють політику щодо забезпечення населення послугами відповідної якості, встановлення стандартів якості та вирівнювання фінансового потенціалу регіонів. Так, наприклад, у Великобританії, Швеції, Нідерландах, Норвегії, Португалії, Люксембурзі більша частина соціально-економічних послуг

населенню надається на місцевому рівні й фінансується з місцевих бюджетів. Слід зазначити, що принципи розподілу функцій між ланками бюджетної системи унітарних держав можуть досить суттєво різнитися.

В окрему модель організації місцевих фінансів можна виділити ті країни, територіальний устрій яких є основою для існування широкої автономії регіональних та місцевих владних органів. Так, в Італії, наприклад, розподіл функцій між ланками бюджетної системи практично відсутній, і численні соціально-економічні послуги фінансуються з усіх рівнів бюджетної системи.

З прийняттям у 1985 р. Європейської хартії про місцеве самоврядування [6], яку на сьогодні підписало 47 країн, у т. ч. й Україна, в багатьох унітарних країнах розпочався процес децентралізації. За останні 20 років значна кількість європейських країн провели реформи своїх фінансових систем щодо перерозподілу бюджетних ресурсів між різними адміністративними рівнями. У деяких це супроводжувалося адміністративно-територіальними змінами, а в більшості – внаслідок перерозподілу повноважень і функцій між владними рівнями та відповідно надання їм належного фінансового забезпечення.

У результаті цього сформувався новий змішаний тип організації місцевих фінансів, який об'єднав у собі принципи як бюджетного федералізму, так і бюджетного унітаризму. При цьому кожна країна характеризується своїми підходами до повноважень центральних та місцевих органів влади у сфері фінансово-бюджетних і міжбюджетних відносин.

В економічно розвинених країнах одним з головних завдань є організація бюджетних відносин усередині бюджетної системи, яка відбувається між бюджетами центрального рівня і органами місцевого самоврядування.

Досліджуючи досвід Польщі, економіка котрої була не готова до інтеграції у світовий ринок і виклики зовнішнього середовища. Темпи інфляції постійно зростали, більшість державних підприємств були збитковими, заробітна плата низькою. У той час у Польщі був величезний бюджетний дефіцит, котрий заповнювався емісією грошей і це спричиняло гіперінфляцію. Було вирішено створити комісію, до складу якої входили провідні економісти Європи й Америки: Л. Бальцеревич, Дж. Сорос, Дж. Сакс та інші. Вона підготувала план реформ, котрий повинен був швидко перетворити застарілу систему управління Польщі на процвітаючу. Політика уряду була спрямована на запровадження жорстких бюджетних обмежень. Це означало те, що державні підприємства можуть витратити тільки те, що заробили, не розраховуючи на отримання коштів з державного бюджету. Через кілька років вдалося призупинити інфляцію й увійти в стадію економічного зростання. Такі процеси отримали назву «шокова терапія». У деяких європейських країн, таких як Польща, Естонія і Чехія, ця спроба стала успішною. Таким чином, можна зазначити, що «шокова терапія» ґрунтується на швидкому широкому проведенні системних економічних реформ.

Проаналізувавши досвід Грузії, можна зазначити, що уряд країни взяв за основу наповнення місцевих бюджетів: надавши їм ширші права та автономність. Для поліпшення співпраці місцевих органів самоврядування з урядом були здійснені зміни у бюджетному процесі. Головним завданням уряд убачав надання більших повноважень місцевим органам самоврядування і виділення додаткових коштів для реалізації державних програм, які потребували місцеві органи влади. Профіцит місцевих бюджетів привів до економічного зростання держави.

У США не існує горизонтального бюджетного вирівнювання між штатами, котрі добре розвинені, і тими, які потребують допомоги. Штати, у котрих значно розвинений фіскальний потенціал, отримують найбільші трансферти з федерального центру. У багатьох штатах сьогодні виникають проблеми значного бюджетного дефіциту здійснюється пошук різноманітних способів збільшення надходжень до бюджету. Тому в США все частіше увага звертається на екологічні податки з метою збільшення доходів до бюджету. Ці податки часто використовують для створення подвійної вигоди: зменшення податкового навантаження на основні групи податків і збільшення бюджетних надходжень. Хоча науковці зазначають, що держава не повинна брати за основу ці податки, щоб зможти профінансувати державні програми, видатки.

Досвід Австралії показує високоцентралізовані бюджетні кошти, а для їх розподілу по регіону використовується система централізованих відрахувань. Визначаються ці відрахування за розподільчою формулою, яка ставить за мету задовольнити бюджетні потреби нижчих рівнів.

Реформування бюджетної системи Сінгапуру полягало в головному завданні – «розумне управління», тобто відмова від соціальних витрат, які потребують капітальних вкладень, відмова від фінансування державних підприємств, електроенергії тощо. Однією з головних ознак розвитку бюджетної політики є прозорість і повнота бюджету й бюджетних ризиків, які здійснюються та контролюється всіма сторонами. Уся інформація про податкові надходження відкрита для суспільства.

З метою практичного ознайомлення з ефективністю впровадженої форми бюджетної децентралізації провідних країн світу проведемо аналіз міжурядових надходжень до місцевих бюджетів, у тому числі міжбюджетних трансфертів. Адже саме частка міжбюджетних трансфертів у загальній сумі доходів місцевих бюджетів демонструє рівень децентралізованості бюджетної системи.

Організація економічного співробітництва та розвитку (до складу якої ми не входимо) здійснює статистичний аналіз міжурядових надходжень місцевих бюджетів між внутрішніми секторами центрального та соціального забезпечення бюджетних відносин [1].

Таблиця 2

Міжурядові надходження до місцевих бюджетів, у відсотках від загального обсягу державного доходу

Країна	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Австрія	8,40	8,48	8,54	8,70	8,70	8,78
Бельгія	5,27	5,16	5,09	5,23	5,22	5,17
Канада	9,05	7,94	7,81	7,79	7,63	7,43
Чеська Республіка	8,93	10,22	8,55	8,43	8,64	8,70
Данія	27,55	27,35	27,55	27,10	26,58	27,45
Естонія	16,22	15,92	15,86	16,05	15,93	16,37
Фінляндія	11,23	11,04	11,19	11,15	11,03	10,76
Франція	8,57	6,12	5,89	5,80	5,70	5,20
Німеччина	5,51	5,47	5,36	5,63	5,71	5,96
Греція	5,22	4,78	4,56	4,73	4,59	4,50
Угорщина	13,27	13,72	9,96	10,23	9,02	6,50
Ісландія	3,50	3,45	3,15	3,28	3,06	3,07
Ірландія	8,77	6,98	5,72	4,54	3,17	3,79
Ізраїль	4,74	5,17	5,33	5,41	5,23	5,32
Італія	13,19	12,05	11,08	10,77	10,50	10,88
Корея	18,43	18,13	18,61			
Латвія	11,43	9,38	8,26	8,17	8,26	7,86
Люксембург	5,56	5,67	5,96	6,12	6,07	5,70
Мексика	2,93	2,84	2,81	2,89		
Нідерланди	19,74	19,73	19,25	18,00	17,79	18,83
Норвегія	9,30	9,58	9,78	10,30	10,77	11,18
Польща	15,26	14,29	13,79	14,26	14,00	13,83
Португалія	4,96	4,59	4,46	4,23	3,64	3,61
Словацька Республіка	11,91	11,41	11,03	10,19	10,19	11,04
Словенія	7,87	7,79	7,55	7,48	8,24	8,24
Іспанія	5,53	4,61	4,09	4,40	4,37	4,40
Швеція	12,25	12,24	12,10	12,34	13,01	13,01
Швейцарія	2,12	2,15	2,08	1,98	2,01	1,97
Великобританія	19,27	18,09	18,30	16,32	16,34	15,60

Джерело : [1].

Відповідно до даних табл. 2, можна зробити висновки, що в середньому 9,52% доходів місцевих бюджетів зарубіжних країн є міжурядовими надходженнями. Отже, ці країни виконують свої зобов'язання соціального та загального характеру не за рахунок перерозподілу між різними рівнями бюджетних відносин, а за рахунок податкових і неподаткових надходжень.

В Італії та Франції, в яких застосовується латинська модель фінансового забезпечення місцевого самоврядування, спостерігається протилежна динаміка: питома вага податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів збільшується у Франції з 65,2% у 2006 р. до 70,84% у 2015 р., але майже не змінюється в Італії – близько 78,2% у 2006 р. та 78,5% у 2015 р.

У Німеччині як представниці ганноверської моделі стимулювання регіонального розвитку частка податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів змінюється таким чином: збільшується до 62,3% у 2015 р. порівняно з 58,1% у 2006 р.

Такі дані свідчать про те, що не існує універсальної моделі стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів за допомогою фінансових інструментів (зокрема, бюджетних та

фіскальних). Кожна держава обирає в різних моделях саме ті елементи, які у відповідних умовах її інституційного середовища можуть сприяти регіональному розвитку.

Багато країн з різних географічних регіонів, різного державного устрою та різного розміру мають значення цього показника, близьке до 100%. У дослідженнях Організації економічного співробітництва та розвитку для позначення такого явища використовується спеціальний термін «податкова автономія», який охоплює різноманітні аспекти свободи субнаціональних органів влади вільно поводитися із власними податками [5, с. 68].

Зарубіжний досвід свідчить про те, що в умовах фінансової децентралізації місцевим органам влади можуть надаватися повноваження щодо регулювання ставок місцевих податків. Ступінь свободи місцевого самоврядування щодо оподаткування визначається встановленим діапазоном розмірів податкових ставок, у межах котрого приймаються рішення на рівні регіону.

Наприклад, у Данії, а також до середини 80-х рр. ХХ ст. у Великобританії місцевим органам влади надається повна свобода у визначенні ставок місцевих податків. В Італії ставка податку на майно може варіюватися в межах від 0,4 до 0,7% оподаткованої суми. У Польщі на державному рівні встановлюється максимальна ставка місцевого податку, а органи місцевого самоврядування уповноважені визначати будь-яку ставку, що не перевищує максимальну, а також надавати звільнення від сплати місцевих податків [5].

Оскільки в багатьох країнах власні податки місцевих бюджетів є незначущими та існують системи закріплення частини державних податків за різними рівнями бюджетів, то, по суті, вся система місцевих органів влади може домовлятися (або для неї це буде приписом з боку центральних органів влади) про формулу розподілу й особливості організації надходжень.

Зазначимо, що у світовій практиці покриття фіскального дисбалансу регіонів здійснюється за рахунок міжбюджетних трансфертів. Тому майже в усіх країнах трансферти (гранти) формують друге за величиною джерело доходів місцевих бюджетів. За рахунок трансфертів формується значна частина доходів місцевих бюджетів іноземних країн: у Румунії – 79%, Болгарії – 78%, Нідерландах – 60%. В окремих країнах трансферти формують незначну частину доходів місцевих бюджетів: Данії – 24%, Франції – 10,6%, Австрії – 20% [1].

Проаналізуємо тенденції зміни міжбюджетних трансфертів в Україні (табл. 3).

Що стосується України, то за період 2010 – 2016 рр. у нашій державі спостерігається тенденція до збільшення частки податкових надходжень у місцевих бюджетах. Очевидно, що податкова база більшості регіонів України є недостатньою для самостійного виконання навіть тих функцій, які покладені на місцеву владу за сучасного устрою. Тому виникає необхідність використати фіскальний потенціал на місцевому рівні.

Таблиця 3

Структура доходів місцевих бюджетів України у 2010 – 2016 роках, у відсотках стосовно загальної суми доходів

Статті доходів	Роки						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Податкові надходження, з них:	38,29	36,52	34,45	37,65	42,27	33,36	40,13
Неподаткові надходження, з них:	6,29	6,39	5,94	5,82	6,89	6,84	5,94
Інше	2,78	1,55	1,09	0,89	0,85	0,72	0,54
Міжбюджетні трансферти	52,63	55,54	8,52	5,64	0,00	59,08	53,38

Джерело: складено авторами за джерелом [3]

Аналізуючи сучасні тенденції формування доходів місцевих бюджетів, слід зазначити, що в їх загальній структурі занадто суттєво підвищується роль трансфертів з державного бюджету, частка яких у 2016 р. зросла до 53,38% порівняно із 52,63% у 2010 р. при одночасному коливанні частки податкових доходів 2010 – 2016 років (рис. 1).

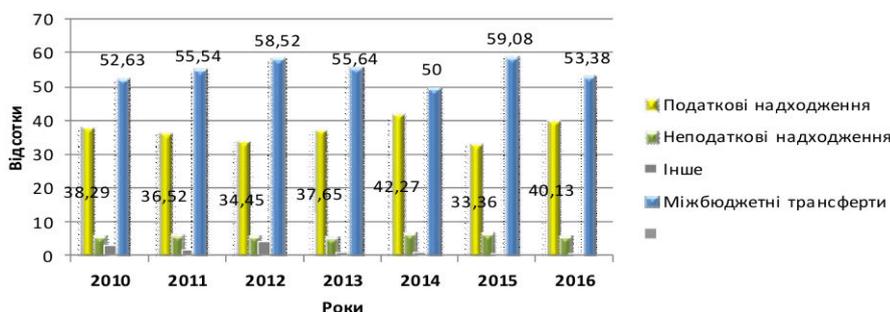

Рис. 1. Динаміка структури доходів місцевих бюджетів 2010–2016 рр.

Джерело: складено авторами за джерелом [3]

Ця тенденція суперечить обраному в Україні напрямку реформ. Адже частка міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів свідчить про ступінь фіскальної децентралізації в країні: чим вища їх частка в дохідній частині місцевих бюджетів, тим більша залежність місцевої влади від центральної та централізованіша сама система.

На сучасному етапі державотворення в Україні головною метою є встановлення глибини зазначених вище процесів (децентралізації та централізації). Бажаним результатом постає: чітке розмежування сфер діяльності, функцій та відповідальності між центральним, регіональним і місцевим рівнями влади; узгодження процедур бюджетного процесу для ефективного надання публічних послуг; визначення послуг, які надає кожний рівень влади, чітке визначення власних та делегованих повноважень, виправлення невідповідності між повноваженнями щодо прийняття рішень і відповідальністю.

Висновки. Реформа бюджетної системи України в напрямі бюджетної децентралізації потребує використання досвіду розвинутих країн щодо забезпечення фінансової автономії та фінансової незалежності місцевих органів влади. Цей процес має супроводжуватися передачею до місцевих бюджетів потужних джерел бюджетних надходжень та розширенням фінансової бази адміністративно-територіальних формувань. Проаналізовано практику формування й розподілу доходів місцевих бюджетів у європейських країнах і встановлено, що основу фінансової автономії органів місцевої влади цих країн покладено на місцеві податки й місцеві збори.

Різноманіття форм державного устрою, підходів до організації міжбюджетних відносин і методів трансформації централізованості бюджетних систем різних країн світу демонструє як позитивні, так і негативні сторони цих змін. Наведені вище системи міжбюджетних відносин із проведенням реформ лишилися частково централізованими. Звісно, місцеві бюджети та державний бюджет можуть бути пов'язані трансфертним механізмом настільки, щоб місцеві фінанси не втратили своєї автономності й водночас загальнодержавний механізм бюджетних відносин був ефективним.

Що стосується України, то міжбюджетні трансферти – основне джерело наповнення місцевих бюджетів. Відповідно є підстави говорити про високу тенденцію до фінансової централізації, хоча реформа 2015 року в Україні визнає децентралізацію управління бюджетними коштами, але, на жаль, маємо низький рівень забезпечення доходами місцевих бюджетів. Вони не в змозі ефективно забезпечити свої зобов'язання за відсутності достатніх надходжень (державних і недержавних) та розвиток регіонів.

Отже, одним із пріоритетів для України на цьому етапі є проведення кінцевого успішного реформування бюджетних відносин у напрямі децентралізації з урахуванням як позитивних, так і негативних процесів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. База даних фінансової децентралізації Організації економічного співробітництва та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/ctp/federalism/fiscal-decentralisation-database.htm>
2. Бориславська О. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін.]. – К. : ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с. [Електронний ресурс] // Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO : [сайт] – Режим доступу: http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_eevropeyski_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni%282%29.pdf.
3. Виконання бюджетів. Веб-портал Державної казначейської служби [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/22813>.
4. Возняк Г. Переваги та ризики бюджетної децентралізації: теоретико-методологічні аспекти // Проблеми економіки. – 2015. – № 2. С. 253 – 256.
5. Волохова І. С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія / І. С. Волохова. – Одеса: Атлант, 2014. – 462 с.
6. Європейська хартія про місцеве самоврядування, ратифікована Законом України № 52/97 – ВР від 15.07.1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
7. Кириленко, О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) : монографія / О. П. Кириленко. – К. : НІОС, 2000. – 384 с.

8. Криштоф Н. С. Міжбюджетні відносини у системі державного регулювання економіки України на сучасному етапі розвитку / Н. С. Криштоф // Державне управління: теорія і практика. – 2013. – № 1. – С. 21 – 29.
9. Лебедев В. А. Местные налоги. Опыт исследования теории и практики местного обложения / В. А. Лебедев. – СПб.: Типогр. А. М. Вольфа. – 1886. – 607 с.
10. Лисенко О.Ю. Міжбюджетні відносини в Україні: особливості розвитку та шляхи вдосконалення / О.Ю. Лисенко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Lysenko.pdf>
11. Лисяк Л. В. Розвиток міжбюджетних відносин в Україні в умовах податкового реформування / Л. В. Лисяк // Економічний простір. – 2014. – № 81. – С. 125 – 137.
12. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І. О. Луніна. – К. : Наук. думка, 2006. – С. 398.
13. Мацук З.А. Фіскальний федералізм як децентралізована модель формування бюджетного регулювання в Україні / З. А. Мацук // Фінанси, облік і аудит. – 2014. – Вип. 1 (23). – 14 с.
14. Степура В.В. Європейський досвід бюджетної децентралізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/868/1/026-030.pdf>
15. Чабан Я. І. Світовий досвід фінансування соціально-економічного розвитку області за рахунок податкових надходжень / Я. І. Чабан // Науковий вісник НЛТУ України. – Вип. 18.10. – 2008. – С. 135-141.
16. Чекановський В.П. Світовий досвід реформування бюджетних систем зарубіжних країн та шляхи його впровадження в Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2015/31.pdf

REFERENCES:

1. Database of financial decentralization of the Organization for Economic Cooperation and Development [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.oecd.org/ctp/federalism/fiscal-decentralisation-database.htm>
2. Boryslavska O., Zaverukha I., Zakharchenko E., etc. (2012), «Decentralization of public authority: experience of European countries and prospects of Ukraine». LLC "Sofia", Kyiv, Ukraine, p. 128: [Electronic resource] // Swiss-Ukrainian project "Support for Decentralization in Ukraine – DESPRO: [site] – Access Mode: http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_eeuropeyski_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni%282%29.pdf.
3. Implementation of budgets. Web portal of the State Treasury Service [Electronic resource]. – Mode of access: <http://treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/22813>.
4. Vozniak H. (2015), Transfers and risks of fiscal decentralization: theoretical and methodological aspects // Problems of economics. – 2015. – No 2. P. 253 – 256.
5. Volokhova I. S. (2014), Local finances and prospects for deepening financial decentralization in Ukraine: [monograph]. Odessa: Atlanta, [Electronic resource]. – Access mode: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3983>.
6. European Charter on Local Self-Government, ratified by the Law of Ukraine No. 52/97 - VR of July 15, 1997 [Electronic resource]. – Mode of access: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
7. Kyrylenko O. P. (2000), Local budgets of Ukraine (History, theory, practice): monograph. Kyiv: NIOS, P. 384.
8. Kryshtof N. S. (2013), Interbudgetary relations in the system of state regulation of the economy of Ukraine on the modern stage of development // Public administration: theory and practice. No. 1. P. 21-29.
9. Lebedev V. A. (1886), Local taxes. Experience in the study of the theory and practice of local taxation, Typographer A. M. Volf, St. Petersburg, Russian Federation, P. 607.
10. Lysenko O. Yu. Inter-budgetary relations in Ukraine: peculiarities of development and ways of improvement. [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Lysenko.pdf>.
11. Lysiak L. V. (2014), Development of intergovernmental fiscal relations in Ukraine in the context of tax reform // Economic space. No. 81. P. 125-137.
12. Lunina I. O. (2006), Public finances and reform of inter-budgetary relations. Kiev: Science. Opinion. P. 398.
13. Matsuk Z. A. (2014), Fiscal federalism as a decentralized model for fiscal regulation in Ukraine, Finance, Accounting and Auditing, Issue. 1 (23). – P. 14.

14. Stepura V. V. European experience of budget decentralization. [Electronic resource]. – Access mode: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/868/1/026-030.pdf>

15. Chaban Ya. I. (2008), World experience of financing the socio-economic development of the region at the expense of tax revenues. Scientific herald of NLTU of Ukraine: [SB. sciences works], No. 18.10, P. 135 – 141.

16. Chekanovskyi V. P. (2015), World experience of reforming budget systems of foreign countries and ways of its introduction into Ukraine. [Electronic resource]. – Access mode: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2015/31.pdf

UDK 336:332.1

Onishchenko Svitlana, PhD in Economics, Associate Professor. **Hrinchenko Yuliia**, master student. Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University. **Implementation of the World Experience of Budget Decentralization.**

It is researched in this article the world experience of budget decentralization organizing. The problem of decentralization of power is always topical, especially under the conditions of the autonomy development of the basic territorial communities around the world. The forms of the state system and approaches to the organization of inter-budgetary relations and methods of transformation of budgetary systems' centralization in the different countries of the world are considered.

The foreign experience shows that under the conditions of financial decentralization the local authorities may be given powers to regulate local tax rates. The degree of freedom of local self-government in relation to taxation is determined by the established range of tax rates. Within this range decisions at the level of the region are made.

The practice of formation and distribution of incomes of local budgets in European countries is analyzed. It is determined that the basis of financial autonomy of local authorities of these countries is on local taxes and local surcharges to nationwide taxes.

The local budgets are not able to effectively protect of their obligations in the absence of sufficient revenues (state and non-state) and the development of regions.

There are formulated recommendations for implementation of world experience in the organization system of inter-budgetary relations in Ukraine. The final successful reformation of budgetary relations in the direction of decentralization (taking into account both positive and negative processes of these changes) is priority for Ukraine at this stage.

Keywords: inter-budgetary relations; decentralization; budget decentralization; budget federalism; transfer mechanism.

УДК 336:332.1

Онищенко Світлана Володимирівна, кандидат економічних наук. **Грінченко Юлія Сергіївна**, магістрантка. Полтавський технічний університет імені Юрія Кондратюка. **Імплементация світового досвіду бюджетної децентралізації.**

Досліджено світовий досвід організації бюджетної децентралізації. Розглянуто форми державного устрою та підходи до організації міжбюджетних відносин і методів трансформації централізованості бюджетних систем різних країн світу. Сформульовано рекомендації щодо імплементації світового досвіду в систему організації міжбюджетних відносин в Україні.

Ключові слова: міжбюджетні відносини, децентралізація, бюджетна децентралізація, бюджетний федералізм, трансфертний механізм.

УДК 336:332.1

Онищенко Светлана Владимировна, кандидат экономических наук. **Гринченко Юлия Сергеевна**, магистрантка. **Имплементация мирового опыта бюджетной децентрализации.**

Исследован мировой опыт организации бюджетной децентрализации. Рассмотрены формы государственного устройства и подходы к организации межбюджетных отношений и методов трансформации централизованности бюджетных систем разных стран мира. Сформулированы рекомендации по имплементации мирового опыта в систему организации межбюджетных отношений в Украине.

Ключевые слова: межбюджетные отношения, децентрализация, бюджетная децентрализация, бюджетный федерализм, трансфертный механизм.